

UN CUPTOR PENTRU ARS OALE DIN EPOCA FEUDALĂ TIMPURIE *

TUDOR PAPASIMA, VASILE OPREA

De pe malul Borcei, în dreptul comunei eponime¹ (fig. 1), au fost recoltate de cîțiva ani încoace materiale arheologice aparținînd unor perioade istorice diferite². Habitatul epocii feudale timpurii reprezentat pînă acum de fragmente ceramice și monede dispune de informații recente a căror comunicare constituie obiectul prezentelor însemnări.

În toamna anului 1981, în profilul natural al malului³, au fost observate „aglomerări masive de arsură”⁴ aparținînd unui cuptor pentru ars oale. În vederea cercetării sale — cîteva luni mai tîrziu⁵ — am deschis o casetă avînd o latură fixă de 1,580 m și 2 laturi de 1,320 și respectiv 1,440 m, ale căror dimensiuni s-au modificat la un nivel inferior⁶. Aici, după îndepărtarea unui strat de pămînt gri-cenușiu gros de cca. 0,200 m, au apărut primele urme ale cuptorului. Construit⁷ într-un sol gălbui-nisipos⁸ acesta este compus din următoarele elemente: camera de

* Mulțumim și pe această cale kolegi Elena Cuzmin pentru realizarea ilustrației.

¹ Comuna Borcea a încorporat, din anul 1968, și satul său Pietroiu.

² Unele dintre ele au fost introduse în circuit științific (I. Barnea, Rev. Muz., III, 1966 2, p. 157; A. Atanasiu SCN, V, 1971, p. 389—390; N. Conovici, C. Mușețeanu, SCIVA, 26, 1975, 4, p. 544—545; C. Mușețeanu, N. Conovici, A. Atanasiu, Dacia, NS, XXII, 1978, p. 173—199 pass.; N. Conovici, SCIVA, 30, 1979, 1, p. 88—89; T. Papasima, Pontica, XVI, 1983, p. 283—284 etc.). Altele, inedite, se află în depozitele Muzeului județean Călărași.

³ Cuptorul se află în dreptul grădinii lui Dudău Ion și al casei lui Ilie Gheorghe.

⁴ Sub această formă Oprea Vasile din Borcea a comunicat descoperirea Muzeului județean Călărași. La investigațiile de salvare a participat și Manea Ion căruia îi adresăm și cu acest prilej mulțumirile noastre.

⁵ Intervenția a avut loc între 19—21 iulie 1982.

⁶ Datorită malului în pantă.

⁷ Asupra modului de construcție al acestui tip de cuptor v. S. Baraschi, SCIVA, 25, 1974, 3, p. 461, n. 5.

⁸ Din punct de vedere pedologic comunei Borcea îi sînt proprii solurile de luncă. Ele sînt reprezentate de aluviuni și soluri aluviale. C. Stan, O. Bogdan, *Județul Ialomița*, Buc., 1971, p. 57; v. și p. 53, fig. 15.

ardere a vaselor, grătarul (platforma perforată), camera de foc (focarul), gura de foc și groapa de acces la focar⁹ (fig. 2,3).

1. Camera de ardere a vaselor are o formă aproximativ tronconică. Cea mai mare înălțime păstrată a pereților săi este de 0,350 m. La partea superioară avea o deschidere circulară — care nu s-a păstrat — prin care se introduceau oalele¹⁰.

2. Grătarul — cu rolul de a susține vasele și de a le proteja de contactul direct cu flăcările — are un contur circular cu diametrul în jur de 1,000 m. Gros de 0,220 m, este străpuns de 26 găuri păstrate total (23) și parțial (3). Majoritatea acestora sînt rotunde și au diametrul de 0,050 m. Dintre cele 4 perforații marginase, 3 sînt mai mari și aproximativ rectangulare — cu dimensiuni cuprinse între 0,040/0,060—0,080/0,100 m — probabil datorită faptului că au fost prevăzute pierderile termice din această zonă a camerei de ardere a vaselor¹¹. Grătarul avea cel mai puțin 29 orificii, spațiile dintre ele permițînd oalele cu diametre ale fundului cuprinse între 0,120—0,180 m. O „șarjă“ era alcătuită din

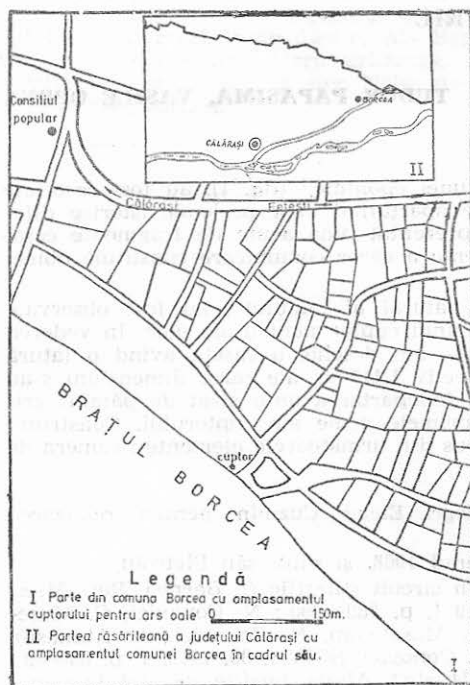

Fig. 1.

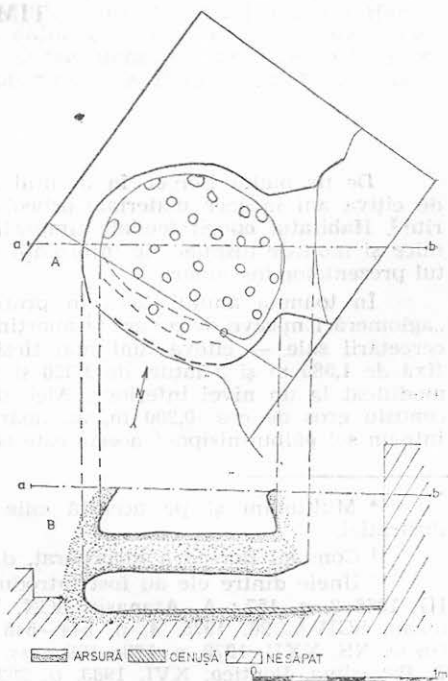

Fig. 2. Cuptorul pentru ars oale. Plan și secțiune.

⁹ Primele 3 elemente au fost afectate de eroziunea apei.

¹⁰ Deschiderea stervei probabil și pentru reglarea arderii. Spunem probabil deoarece dată fiind starea actuală a camerei de ardere a vaselor, nu putem afirma cu certitudine că nu a existat și un orificiu special destinat acestei funcții așa cum se întîlnește la cuptorul meșterului olar din cetatea Păcuilui lui Soare. S. Baraschi, *loc. cit.*, p. 461.

¹¹ O parte a energiei termice se pierdea în pămîntul în care se afla săpat cuptorul.

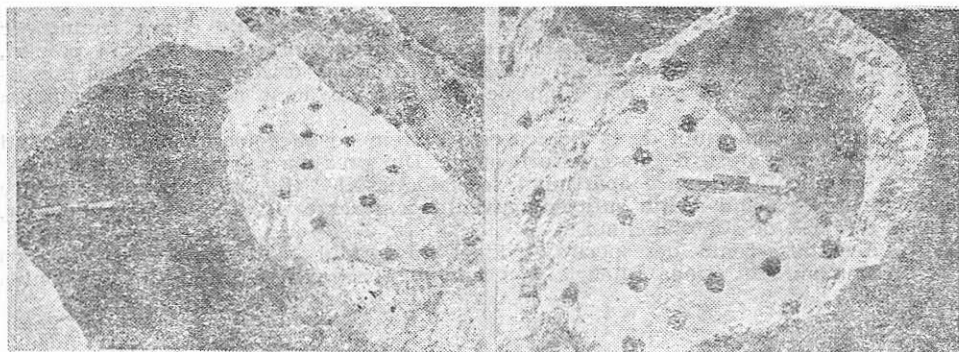

Fig. 3. Cuptorul pentru ars oale. Imagini din finalul săpăturii de salvare.

cca. 20 vase¹². La fel ca și în umplutura camerei de ardere a vaselor, pe grătar nu au fost descoperite materiale arheologice.

3. Camera de foc are un contur circular cu diametrul de 1,140 m. Înălțimea sa este de 0,220 m. Pe vatră a fost sesizată o peliculă extrem de subțire de cenușă. În umplutura focarului a fost găsit un mic fragment ceramic.

4. Gura de foc are o lățime de 0,772 m și o înălțime de 0,270 m, înfățișându-se ca un scurt culcoar ușor boltit.

5. Groapa de acces la focar se adâncește pînă la 0,920 m față de nivelul de călcare actual. Pe fundul său, la fel ca și pe vatra camerei de foc, aceeași peliculă de cenușă. În umplutura gropii nu au fost descoperite materiale arheologice¹³.

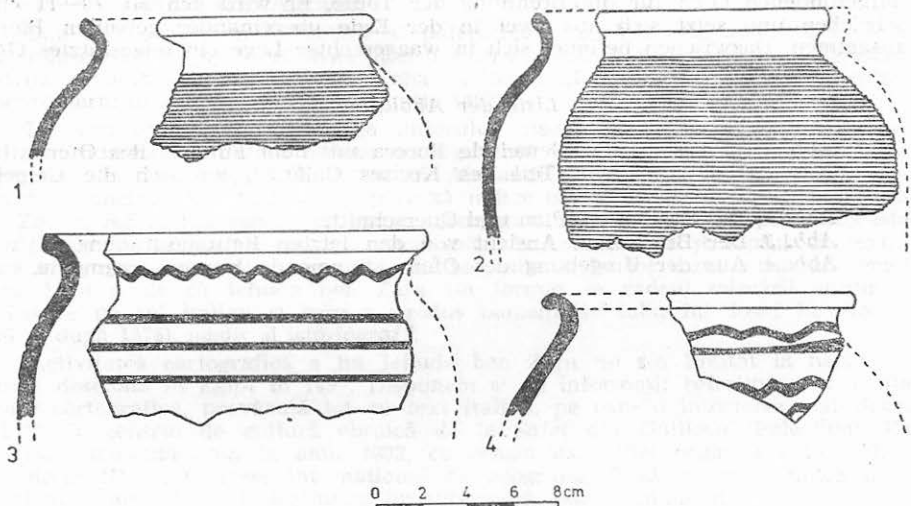

Fig. 4. Fragmente ceramice adunate din preajma cuptorului pentru ars oale.

¹² La fiecare „sarjă” grătarul suporta o sarcină de cel puțin 40 kgf.

¹³ Acest element a fost cercetat parțial.

Cuptorul, ale cărui elemente au fost prezentate în cele câteva rînduri de pînă aici, este, prin urmare, constituit din 2 camere suprapuse săpate în pămînt, între focar și camera de ardere a vaselor fiind cruțat orizontal un grătar nesusținut. În țara noastră cea mai timpurie instalație de acest fel apare deocamdată abia în secolele IX-X¹⁴.

Datarea cuptorului de la Borcea este extrem de anevoioasă, în interior fiind aproape complet lipsit de material arheologic. Din preajma sa însă, au fost adunate numai fragmente ceramice aparținînd secolelor X-XI¹⁵ (fig. 4), fapt care conduce spre ideea — lăsînd spațiu suficient cuvenitelor rezerve — că între ele și cuptor, există o relație de simultaneitate.

Această recentă descoperire, evidențiază gradul înalt de dezvoltare atins de străromânia din stînga Dunării, în vecinătatea benefică a ținutului istrô-pontic.

EIN AUS FRÜHFEUDALER EPOCHE STAMMENDER OFEN FÜR DIE BRENNUNG DER TÖPFE

Zusammenfassung

T. PAPASIMA, V. OPREA

Die Verfasser beschreiben einen in der Gemeinde Borcea (Kreis Călărași) aufgefundenen Ofen für die Brennung der Töpfe. Er wird den Jh. 10—11 eingeschrieben und setzt sich aus zwei in der Erde übereinander gebauten Räumen zusammen. Dazwischen befindet sich in waagerechter Lage ein ungestütztes Gitter.

Liste der Abbildungen

- Abb. 1. I Ansicht der Gemeinde Borcea mit dem Fundort des Ofens.
II Der östliche Teil des Kreises Călărași, wo sich die Gemeinde Borcea befindet.
- Abb. 2. Der Brennofen. Plan und Querschnitt.
- Abb. 3. Der Brennofen. Ansicht von den letzten Rettungsgrabungen.
- Abb. 4. Aus der Umgebung des Ofens stammende Keramikfragmente.

¹⁴ S. Baraschi, T. Papasima, SCIVA, 28, 1977, 4, p. 592.

¹⁵ Piesețe se află în colecția Muzeului județean Călărași, inv. nr.: 19137 (fig. 4/1), 19139 (fig. 4/2), 19140 (fig. 4/3), 19141 (fig. 4/4).